

mert tudomásom szerint eme Szabályzatban csak a járványos betegségek megakadályozására vannak intézkedések. Az állam megszabhatja, hogy minden nevelőintézetnek legyen tágas udvara, elegendő nagy kertje, fürdőszobája, s külön helyiségei a betegek elhelyezésére. Nem szabad megengedni a zsufoaltságot, sem azt, hogy a növendékek egész nap egy helyiségben legyenek és ugyanott aludjanak. Az ellenőrzésnek ki kell terjednie arra is, hogy az intézet nevelői képesített egyének legyenek, hazafias érzelemben és erkölcsben kifogástalanok. Az intézet munkarendje, házi- és napirendje szintén bemutatandó. Különösen fontos a nemzetiségi vidékeken működő intézetek ellenőrzése. Hogy az állami ellenőrzés ilyen helyen nagyon kényes, az természetes, de az államnak tudnia kell és akarnia szükséges érvényesítenie befolyását. Ha valamely tanintézetnek segítséget ad, mindig talál módot arra, hogy ellenérték gyanánt befolyást biztosítson magának. Így kell tennie az internátusokkal is.

Az internátusi nevelés helyes elrendezése és irányítása tüntetheti el az iskola és az élet közt valóságban tátongó űrt s ezen fordul meg a jövőendő ifjúság helyes nevelése. Közérdek tehát, hogy az állam, mint a kultúra legerősebb tényezője és letéteményese, figyelmét az internátusokra is kellő mértékben kiterjessze.

Bihari Ferencz.

IRODALOM.

Ranschburg Pál: Pszichológiai Tanulmányok. I. kötet. Budapest, 1913. XIV+236. (Gyermektanulmányi Könyvtár. 2. köt. Kiadja a Magyar Gyermektanulmányi Társaság). Ára 5 kor. Eggenberger.

Ranschburg hálára kötelezte a magyar nevelőket, hogy ebben (és a majd következő II.) kötetben az utolsó évtizeden át folyóiratokban, elszórtan megjelent, részben ezideig még egyáltalán meg nem jelent pedagógiai vonatkozású pszichológiai tanulmányait kiadta. Különös jelentőségű ez a pedagógiai pszichológiai kutatás mai korszakában, midőn boldog-boldogtalan minden komolyabb előképzettség és módszeres kritikai óvatosság nélkül «kísérletezik», egyoldalúan összehordott adataiból grafikonokat szerkeszt, semmitmondó «törvényszerűségeket» állapít meg. E jelenségeket leghelyesebben a *psychological fact* tömegpszichológiai kifejezéssel lehetne megjelölnünk, amelyen egy társadalmi réteg figyelmének hirtelen valamely új tárgyra való fókuszálását értjük. Ilyen divattá lett bizonyos dilettáns tanügyi körökben a gyermek mindenoldalú «megfigyelése.» Ennek a mozgalomnak

mindenesetre megvan az a nagy értéke, hogy, ha a megfigyelés a kellő tudományos felkészültség híján történik is, a gyermek testi és lelki fejlődését mindinkább a közérdeklődés előterébe juttatja.

Ranschburg, aki idevágó vizsgálódásaival a kísérleti pszichológusok és pedagógusok tiszteletét világszerte megszerezte, ebben a munkájában először a figyelmetlenség pedagógiai pszichológiájával foglalkozik, bemutatja a figyelmetlenség típusait és okait. Az utóbbiak részint testiek (vérszegénység, infantilizmus, érzékszervi hibák, garatmandola, ivari serdülés, az alvás elégtelensége), részint pszichológiaiak (szellemi kifáradás, a felfogási típusok szerepe, perszeveráció, túlságos asszociabilitás) és pedagógiaiak (az előadás huzamossága, a tárgy nehézsége, az előadás gyors tempója s egységének meg a vezérképzeteknek hiánya, az előadó szórakozottsága). A következő értekezésben (Miért nem jutnak eszünkbe nevek, adatok és egyéb tudott dolgok?) az emlékezésbeli tévedésekben mutatkozó törvényszerűséget vizsgálja. A fennakadások és tévedések főokának a hasonlatosságokból eredő gátlást mutatja ki. Meggyőzően derít fényt Freud elméletének tévedéseire, aki szerint a fennakadások és tévedések főoka a képzetrel járó kellemetlen érzelem elnyomása s az elnyomás áttevődése a közvetlenül vagy közvetve kapcsolatos névre, szóra, idézetre. Szembeszökően mutatja ki, miként teszi túl magát Freud zabolátlan fantáziája a szigorúbb tudományos kutatás szükségességén. Majd a figyelem és az emlékezet egészségtanával és pszichológiai nevelés tanával foglalkozik, azután igen részletesen a felfogás és az emlékezet kísérletes vizsgálatának módszereit mutatja be az optikai műszerekhez kötött emlékezetvizsgálatok technikájával együtt. Ez főképp az a terület, melyen Ranschburg az ő nagy eredetiséggel kidolgozott szópármódszerével a külföld figyelmét is először magára vonta. Szópármódszere ma már általános elismerésre és széleskörű alkalmazásra talált az egész pszichológiai és pedagógiai irodalomban.* Legújabbban Wirth méltányolta R. azon törekvését, melylyel egyébként először lépett föl az emlékezet kutatásában, hogy a helyes és téves reprodukciókat is belevigye az emlékezet munkájának értékelésébe. R.-nak azután e téren követői lettek Ephrussi, Meumann, Lippmann, Witasek stb., anélkül, hogy nevét említették volna, vagy talán anélkül, hogy megfelelő munkálatait ismerték volna.

A mai középiskola bajainak komoly felismeréséről s a kultura anyagának mindenoldalú értékeléséről tesznek bizonyosságot azok a fejtegetések, melyeket Ranschburg a gróf Apponyi Albert elnöklése alatt a középoktatási nemzetközi értekezlet előkészítésére megtartott

* V. ö. W. Stern: Die psychol. Methoden der Intelligenzprüfung. Leipzig, 1912. Wirth: Psychophysik. Leipzig, 1912.

ankétén tárgyalt kérdésekre adott (1908). Kívánatosnak tartja az elemi oktatásnak egy-két évvel való meghosszabbítását, mert a negyedik tanév végén elég nagyszámú lassabban érő gyermek kap közepes vagy elégséges, de jeles érdemjegyekkel is átlépési jogosítást a középiskolába, sőt egynéhány ismétlés árán, notorikus gyengetehetségű gyermekek is elég nagy számban feljutnak 10—11 éves korukban a középiskolába. A középiskolai oktatás eredményességének első feltétele, hogy az ilyen elemek tőle távoltartassanak. Ranschburg arra a kérdésre, vajjon egységes vagy különféle típusú legyen-e a középiskola, azt feleli, hogy «a középiskola *ideálja* az egységes középiskola.» Ez az állítás szinte axiomaszerűen hangzik, hiányzik közelebbi indokolása. Ranschburg is azonban elismeri, hogy jelen kulturfeltételeink között «a típus többféle legyen, de gondoskodni lehetne arról, hogy egyazon középiskola keretében legyenek a különböző típusok képviselve.» A szerző három iskola-típust követel: 1. gimnáziumot, melyben a tanítás sarkpontja a humanista, még pedig a klasszika-filológiai oktatás; 2. a mai reáliskola-típust; 3. reálgimnázium-félét, melyből a görög hiányoznék s a latin is csak a két felső osztályban kapna helyet. A reálgimnáziumban nálunk, hol az anyanyelv nem világnyelv, legcélszerűbb a tanítástervbe mint rendes tárgyat csak *egy* modern nyelvet felvenni. Ez iskolatípusnak pszichológiai szempontból az volna a szerző szerint főelőnye, hogy levegőt teremt, megszünteti az anyag sokaságából eredő kölesönös gátolást. Igen megszívlelendő tanácsokat olvashatunk a könyvben azon kérdést illetőleg, hogy mily eszközökkel volna elérhető s biztosítható a tanulóknak az iskola munkájában öntudatos és céltudatos módon való részvétele. Ranschburg az öntudatos tanulás egyik főfeltételének tartja, hogy a tanuló maga is ismerje a tudás megszerzésének legbiztosabb útjait, s megismerje, hogyan viselkedik saját elméje ez általános szabályokkal szemben. A tanulóknak tehát kezdettől fogva felvilágosítást kell nyernie a tanulás első feltételéről, a *figyelésről*, a helyes figyelés módjairól, a figyelemnek a tanulásra való jelentőségéről, saját figyelőképességének típusáról, esetleges gyengéiről, nem hogy ezekbe belenyugodják, hanem hogy tanulását ezek megismerésével öntudatosabbá és eredményesebbé tegye. A figyelés öntudatosabbá tétele első és legalkalmasabb módja az akarat nevelésének.

Mellőzve Ranschburgnak a középiskola tanítástervére és szervezésére vonatkozó gondolatai ellen a részletekben felmerülhető ellenvetéseket és észrevételeket, nemcsak a szerző, de mi is nyugodtan állíthatjuk, hogy fejtegetéseit «a lélektani laboratórium s az élet nagy laboratóriumának számos, gondos óvatossággal észlelt tapasztalása támogatja.»

Kornis Gyula.